

1981

san tan ni kelennan — nimòrò 119

zanwuye kalo — san 1982

bp:24 — bamakò (mali)

telefòn: 22-21-04 CCP : 0155

dòròmè 5

kibarudilalaw kuntigi: amadu ganyi kanté

kibaru

a bè bò kalo o kalo, faso ka kibarudiso ka yamaruya kònò

A bè fò ko ni mógo teri y'i dan tulon la, ni sèbè nana, a b'i dan o fana la. Nin ye kuma kòró ye ; wa tinyè kòró don.

Kibaru bè malidenw san bée san 1982 la, ka d'u ka baara kan, an'u ka yèrè danbe dòn.

Sabu, ni baara sera, malidenw b'o kè; ni tulon fana nana, u b'o kè. Hali bi, kibaru kanubagaw ka dò fara o baara kan.

Nka, kibaru bè min nyini malidenw fè, o ye k'u hakili to an ka kuma kòrów, dònkili kòrów, dònsen kòrów la, walasa olu kana se ka tunun. Olu de y'an danbe ye ; olu de fana b'an nyènajè kòsèbè ; ka d'a kan baara kò ye nyènajè ye; sègèn lafinyèbò bè komòsuruku kan ja.

malidenw, aw san bée - san bée - 1982

San o san, a ka kan kibarudilalaw ka dusukura don kibaru kanubagaw kònò. An dun b'a kè, k'a nyè, f'a laban kéra laada ye. Laada wuli dun ma nyi.

O de siratigè la, nyinan san 1982 hukumu kònò, an'b'a nyini aw kelen kelen bée fè aw kana nyinè aw yèrè kò cogo si la.

Ni mógo nyinèna i yèrè kò, i bè nyinè i ka denbaya kò; i bè nyinè i ka dugù; i ka kafo; i ka lamini; i

ka mara ani i ka jama kò.

Mógo si tè kè mógo wèrè fè, ka tèmèn i

yèrè kan. O de sababu la, an'b'a f'aw ye, san 1982 dugawu don sira kan, ala ka dusu nyuman don bée kònò, walasa an'ka se k'an yèrè nafa, ka tila ka mógo wèrèw nafa.

Mali kòtàba bòlaw, minw tògò ye kòw ni baw ani falaw ni kuluw tigè, olu y'a jirako tulon tè sèbè sa. Nafa bò sira ka ca; nka, don sira kelen de b'a la, n'o ye sèbè ye, min bè wele ko baara, nisondiya kònò.

kibaru kanubagaw kuma yòrò

soweto

Soweto,
tasuma cè ma,
jahadi kònòd,
kònòw bë kasi,
daabaw bë kasi.

maaw tònyòna sa,
maaw degunna sa,
maaw tòoròla sa,
maaw nyanina sa
u wolo nyè kosòn :
naminòròw,
finman mònimòniw,
halì nèrèmugumaw,
bèe lajabara sa
u faso kan
u ka nafolow kosòn.
Soweto.

Soweto,
su man di,
tile man di,
binnkanni kèra laada ye,
fangafin sinsina
Soweto.

Soweto,
karaba mara,
karaba jònya,
faantan ni mònè,
hee, kabako.

Afiriki cèbaw,
a' y'a' bolo di
nyògòn ma,
a' y'a' kan kè
kelen ye,
a' ye wuli.

a' ye wuli,
a' y'a' yèrè dòn,
a' ye k'a' yèrè ye,
a' ye mugu ni kisè ta,
k'a tabali lamaga,

k'a walon, k'a kulu.

a' ye wuli,
a' n'a' ka kèlebole farinw,
a' k'a' Afiriki hòrònya.

a' ye wuli,
Samori bònsònw,
Babènba bònsònw,
Firuni bònsònw,
Behanzèn bònsònw.

a' ye wuli,
mugu ni kisè de y'a' jònya,
mugu ni kisè de b'a' hòrònya.

a' ye wuli,
maa bë sa maa nyè,
maa tè kè si ye.
a' y'a' ban,
ban de bë maa hòrònya.
Yòrò Mènkòrò Jakite
Buguni

aw ka fara fitiriwaleya ma

nin kèra cè dò ye, nyò tun ka ca
a fè.
san dò kèra, kòngò donna jamana
kònò. ni mògò min tun sera a ma,
k'a k'a sòn, a b'i kanto :
- fo n'i ye dinyè sigi kan fò.
o tigi b'a fò ko dinyè sigi kan,
ale tè o dòn.
mògò caman taara a fè, olu si ma
se ka dinyè sigi kan fò.

○
○

don dò la, musokòrònin dò n'a mò-
den tun bë yen, kòngò ganna olu la.
u wulila k'u bë taa cè in fè. jiriba
dò tun bë sira la, a suma ka di. u
y'u sigi yen, k'u sègèn lafinyè bò.
tuma min na, u bèna taa, musokò-
rònin ko :
- e, ne kònòganna. balo tè ne bolo
ka di n mòden in ma, wa dinyè sigi
kan dun tè ne kònò.

o y'a sòrò, koro belebele tun bë
o jiri wo la. koro y'i kanto a ma :
- n'a' bi mògòw ka fitiriwaleya tè,
ne tun bë dinyè sigi kan fò i ye.
musokòrònin ko :
- n tè fitiriwaleya kè.

kooro ko :

- n'i taara, n'a y'i nyininka ko i ka
dinyè sigi kan fò, i b'a fò ko dinyè
sigira ni fitiriwaleya ye.

musokòrò taara. a selen, cè y'a
nyininka dinyè sigi kan na. muso-
kòrònin ko :

- dinyè sigira ni fitiriwaleya ye.
o kèlen, cè ye nyò di a ma, ani
wari ni sanu ni jòn ni so. o fèn bëe
dò dira a ma.

musokòrònin seginna. u sera tuma
min na jiri in suma na, u y'u sègèn
lafinyè bò. tuma min na, u bèna taa,
musokòrònin y'i kanto :

- aw ye kooro in minè dè, aw ka
taa o kè naji ye.

kooro y'i kanto :

- hatè, n y'a fò ko dinyè dara ni
fitiriwaleya ye.

u ye kooro faga. tuma min na, u
sera u ka so, u ye kooro tobi, k'a
dun. nka, koro kolo balanna muso-
kòrònin kan na, k'a faga.

o de la, aw ka fara fitiriwaleya
ma, aw kana kè aw yèrè sababu ye.

Umu Fanè
Sirakòròla

kibaru kanubagaw kuma yòrò

yèlèko

an jògòlen tè nyògòn kan sa wa ?
 a kèra dògòtòròso ye wo, wali koperatiwuda ye wo,
 yòrò o yòrò de, ni hadamadenw bè ton nyògòn kan,
 fili-bò-n-yèrè-la y'a sababu ye, ani n-mago-tè-ko-la.

dòw bè na tèmè an jògòlen na,
 n'i k'u mago nyènabò, ka taa k'an jòlén to yen.
 dòw yèrè bè wele an cè la ni k'u mago nyènabò
 an bée jòlén nyè na yen, ni ka taa k'an to yen.

o la sa dun, cè ja gèlèn kelen kelen minw man'u kan bò,
 olu b'u kan bò jama min yèrè tògò la,
 o jama kelen in de b'a fò olu ma tugun :
 "cèninw o, nka,
 aw siritigèlen bè dèrè, aw tè malo mògò ma,
 aw malo ka dògò dèrè.
 jakalimèw, mògò piriparaw, mògò lankolonw,
 mago nyinina tè dusu, wa n'aw y'aw yèrè kè waranin faga-gow ye,
 bere min bè ci aw kun, o tè ci tòw kun na dè."

o dòrònw tè, u b'a fò fana
 ko ni mògò man fisa mògò ye, mògò t'i den tògò da
 mògò la, kuma man di.
 ko nyènatòmò bè hali ala yèrè fè yen,
 kuma tè hadamadenw ma.

kabako fadunuya fa farankaba,
 n bè n kali fèn na, a ka bon n ka kali ma.
 n'an tora tan nin cogo in ni nin hakili in na tan,
 an sen tè shè fan ci,
 o ye kelen ye.

wa, hali n'i y'an bila tulu bara kònnò,
 an koyokoyolen bè bò,
 o tè fila ye ?

w'an tè poron nyè, an tè poronparanporon nyè.
 ni min yèrè fana poronna ka d'an ma,
 o fana bè til'an na,
 o tè saba ye ?

jeli faama ka kuma don, ko :
 mògò min mana talon ntori la ka taa bin nònsin kan,
 i ma tu fèn na,
 i ma bin fèn kan,
 i ni fèn ma wuli.
 an yèrè selen bè ko dò ye sa, ko dò ye hakili sòrò ye.

Mahamadu Konta
 Bamakò

kuma kòròmaw

jiri ni sènèfènw bée la jumèn fu
 ka ca n'a tòw bée ta ye ?
 Kiliziye Danbèlè
 Bunuma Shikòròso

◦ ◦

fèn jumèn ka bon ni fèn tò bée
 ye ?

fèn jumèn ka jan ni fèn bée ye ?
 mògò se b'i yòrò jumèn ni jumèn
 na ?

cè lawa ye joli ye ?
 ni masakè ko i ka shèfan kè so-
 garan ye ? Jakarija Fonba
 Njijana

◦ ◦

cètinè file file jugu, n'i b'a fyè,
 i fa bè sa. n'i m'a fyè, i ba bè sa.
 e bè mun kè ?

Kulubalikè dò kèra, a tògò ye ko
 Foroko Kulubali.

don dò su fè, a n'a terikè taara
 nyènajè yòrò la. ale ye terikè to
 nyènajè yòrò la, ka taa o muso nò
 fè. terikè sòmin'a la minkè, o tu-
 guna a kò.

a taara a sòrò, Foroko Kulubali
 bè k'i gunuma a muso kérè fè. a b'a
 fè ka bin a kan. jaa, terikè nyè b'a
 la. o y'i kanto a ma ko :
 - è, cè, a kèra cogo di ?

Kulubalikè ko k'a bè ka bènkèla-
 kaw ladege, k'olu fè yen, funteni
 mana bò, ko bée b'i gunuma su fè.
 a terikè ko k'o tè baasi ye, k'a ka
 taa gunuma fè.

Foroko Kulubali gunumana, fo k'a
 kumbere bée bunaki.

Solomani Jakite

maanyò

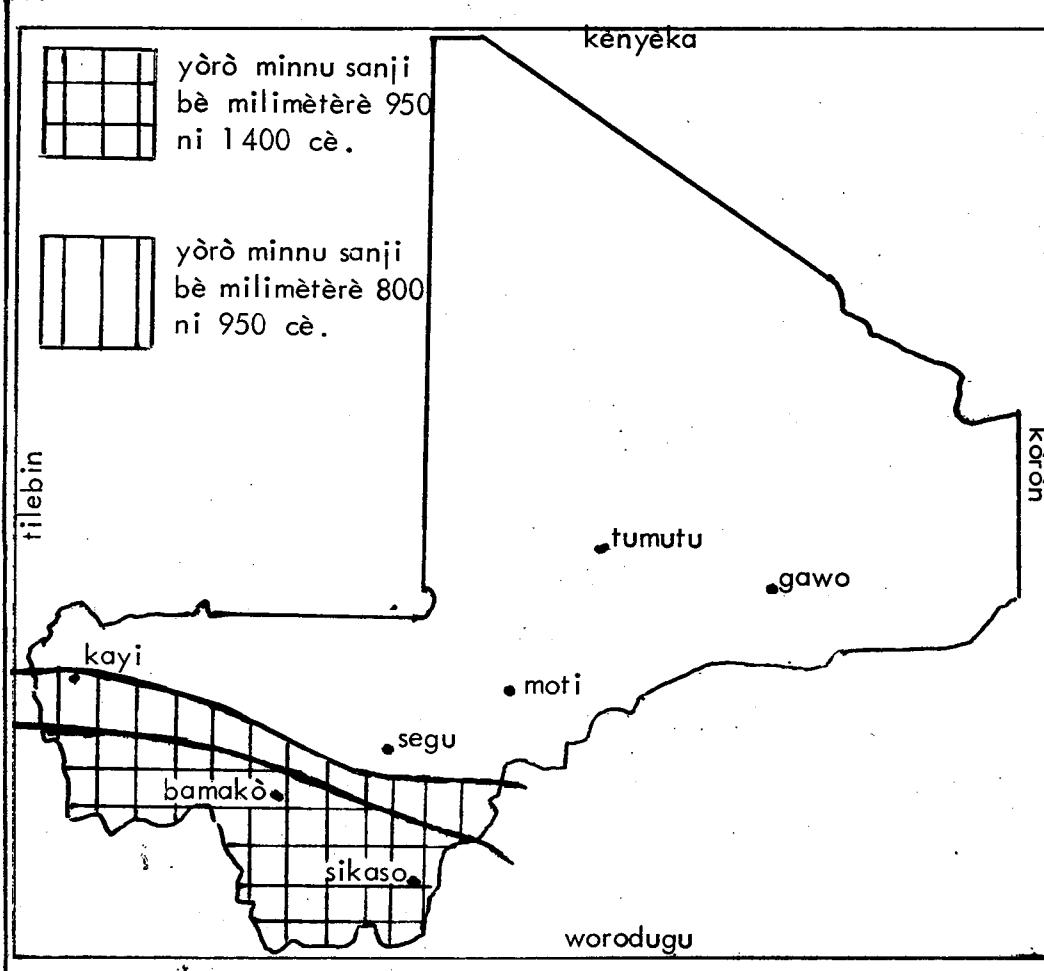
maanyò sènè yòrò

maanyò bè sènè yòròw la, yòrò minnu san kònò ji binta bè milimètèrè 800 ni milimètèrè 1400 furancè la. an fè Mali la yan, o yòròw bè sòrò Mali woroduguyan fan fè, i n'a fò, Fana, Buguni, Sikaso, Kucala, Bamakò, Kita ani Kènyèba.

maanyò si suguya ka ca : dòw bè sènè yòròw la, yòrò minw san kònò ji binta bè milimètèrè 950 ni milimètèrè 1400 furancè la. an bè waati min na i ko bi, zanbilala maanyò si min ye cèmancè ye, o de ka fisa o yòròw la ni maanyò si kura donnennye.

yòrò minnu san kònò ji binta bè milimètèrè 800 ni milimètèrè 950 furancè la, an ka maanyò si min ye zangirini ye, o bè tòw bée nyè.

nyinini bè sen na, walasa siw na sòrò, minw nafa ka bon ni nin fila ye. nyinini sinsinen don maanyò si kolonsolenw kan.

nyèbila baaraw

dugukolo labèn

maanyò bè fò sènèfèn minw kò, o bè se ka kè kòori ye, walimà shò, walima tiga.

labure kun fòlò wajibiyalen don, a kèra jifigèda ye, wali sanji fòlòw

na túma ye (mè kalo ni zuwèn kalo kònò).

kurucili ma wajibiya.

siw furakèli

an ka nafa bè min na, o ye ka

siw furakè ni furamugu ye, min b'u tanga bana ni fènnymènamaw ka tiniyèli ma, n'o ye sijolan ye. o bè kè ka kòn danni nyè tile segin wali tile tan ni duuru.

a garamu 20 bè bèn si kilogaramu tan ma.

danni

danni waati

danni ka kan ka kè sanji nyènema nalen kò, k'a ta mè kalo laban na, k'a bila zuwèn kalo la, ni dugukolo sumaya hakè bè santimètèrè 25 bò.

danni dingè dunya ye santimètèrè naani ye.

taari kelen si hakè bè bèn kilogaramu bisaba ma, ka t'a bila kilogaramu 35 la. kisè naani walima kisè duuru bè kè danni dingè kelen kelen kònò.

sun hakè

wèlènw ni nyègòn cè bè bèn santimètèrè 80 ma. danni dingè ni nyègòn cè bè bèn santimètèrè 40 ma. i k'u fara k'a bila sun fila fila danni dingè kelen kelen kònò, o la, sun 62 500 bè sòrò taari kelen na.

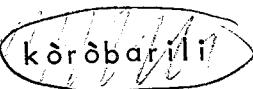
an bè se ka wèlènw kè santimètèrè 80 ye, ka danni dingè turancè kè santimètèrè 25 ye. nka sun bè fara ka to kelen kelen ye danni dingè kelen kelen kònò. o la, sun 50 000 bè bèn taari kelen ma.

maanyò

maanyò sunw ladonni

farali

maanyò sun farali bè kè tile tan ni duuru, wali tile mugan cè la sunw bée wulilen kò.

kòròbarili bè kè waati min, sunw janya bè santimètèrè 50, walima santimètèrè 60 hakè la.

nògòdon

nògòdon bè se ka kè cogoya fila la :

1. ni maanyò bè sènè kòori nyè, a tè bò kòori nògò tò nu ma. o kosòn, kòori nògò monikuruma kilogaramu 150 de bè don shyènni fòlò la, waati min bè bèn a bée wulili ma. o shyènni bè nògò datugu.

i bè sòrò ka sègèni kilogaramu 50 don ka maanyò kundama to santimètèrè tan nyògònnna na.

ni maanyò ye kurusigi daminè (k'a ta santimètèrè 50 fo santimètèrè 60 la), i bè laban ka sègèni kilogaramu 50 don a la.

2. ni maanyò bè sènè kòori nò na, kòori nògò tò min bè to dugukolo la, maanyò bè bò o nu ma. i bè sègèni kilogaramu 100 dòròn don a kòrò :

a don ko fòlò, i bè sègèni kilo 50 don, ka maanyò kundama to santimètèrè tan na.

i bè laban ka sègèni kilo 50 tò don, ni maanyò ye kurusigi daminè.

suman sunw lakanani

maanyò sunw ka kan ka lakanana bana ni fènnynènamaw ma, sun sògò ntumuw de ka jugu kosèbè maanyò ma. u kèlè cogow filè nin ye :

- foro lakanani nyuman bè sòrò a dawolo shyèn ko caman fè ni mètèrè fila hakè ye.

- ni ntumuw ka tinyèni juguyara (o waati la, ntumu kisè 200 000 nyògònnna bè sòrò taari kelen na), i b'a furakè ni pòsòni ye, min tògò ye "peporociyòn". o litiri fila bè kè taari kelen na ni ponpe jèman ye.

binw kèlèli

sisan, bin faga furaw bè ka sifilè cikèla dòw fè. u bè kè danni kò : o yòrò bée, i bè "zozapirimu" furamugu kilogaramu saba nyagami ji litiri 400 ma. i bè sòrò ka foro funfu ni ponpe jèman ye.

laadilikana nafama dò filè : fura kana kè ni sanji ma dugukolo sumaya. n'o tè, a tè mago nyè mògò ye.

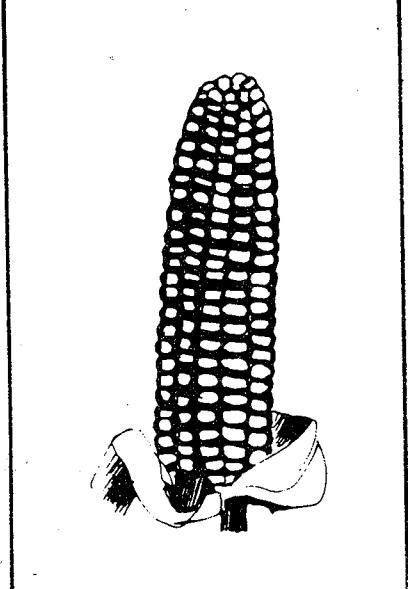
suman sòròli

maanyò tigè

maanyò tè tigè n'a ma se kosèbè, k'a fara ja. i b'a tigè, k'a jògò jògò foro kònò, i bè sòrò k'a faraw bò a la, k'a laja. o la, i bè galaw jò. a kisè ka kan ka ja kosèbè a wòròli kama.

sènèfèn w la marali

i bè kisèw furakè ni furamugu ye, min tògò ye "gamagèrèn". o garamu 100 bè nyagami maanyò kisè kilogaramu 100 la.

suman nyagaw

kalaw bè se ka mago caman nyè :

- ka baganw bålo,

- walima k'u segin dugukolo ma, u

kelen kò nògò ye.

maanyò sènè kuma ninnu sèbènna kòorisènè baarada mògòw fè, ka lase balikukalanden kallannenw ma Kucala mara kònò.

an ka foli ni walenyumandòn bè Mamadu Yusufu Sise ye, min ye o kuma nafamaw ci kibaru ma.

mariyanmadi sisoko:

kaarta jamana

masasiw ka fanga

San 1832 fo san 1843

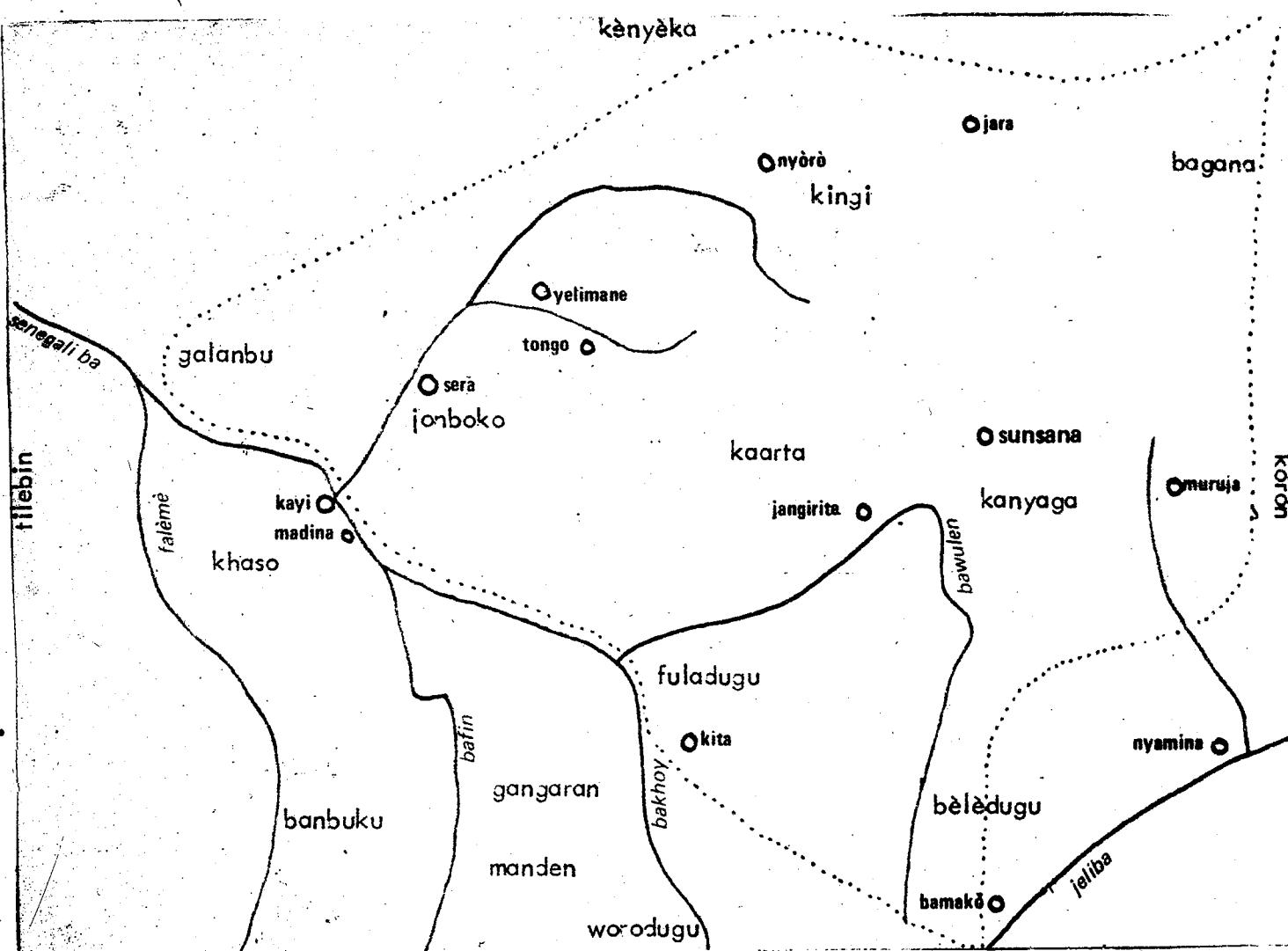
Garan

Ale de sigira Bòjan Moriba nò na. Maasina fulaw ka kèlè daminènen, Segu faama ni Masasi faama y'u bolo di nyôgòn ma, yaasa u bè se ka fulaw ka kèlè kunbèn cogo min na. K'a ta san 1835 la fo san 1840, Shèku Amadu ye Maasina minè, ani Jènè, ni Tumutu. Nyenenba ni Kerango Be de ye bèn nyini Masasiw fè (Garan ni Mamadi Kanjan fè).

Ka Garan to fanga na, Jawaraw y'u ban ka disòngò bò. U dun tun bè disòngò bò kabini san 1977. Garan n'u ka ciden kèlen ka nyôgòn ye, a y'a da sago fò u ma, ko :

- "Kuma tè ne ni marakaw cè."
- "Anw tè marakaw ye."
- "Mun na, a' dun b'u ka kan fò ,"
- "Anw bè maraka kan fò kèlè dòròn de sen fè."

O fôlen minkè, Garan ye nègè don u la ; Jawaraw sônnna a ye.

lawale**kaarta jamana**

San 1843 fo san 1854

Mamadi Kanjan

San 1844 na, Mamadi Kanjan bôra Yelimane, ka taa Kajè. San saba o kò, a ye Sogone wajibi ka Nyôrôbila. A yèrè y'i sigi yen, ka Nyôrô kë faamadugu ye.

Jawaraw y'u sigi Nyôrô da fè dugu naani na, ka tata

kogo kë o dugu kelen kelen bëe la.

San 1847, Mamadi denkè ye Sogone kuntigi den faga. Kèlè wulila u ni nyôgòn cè, fo san 1854. Konyakari dugutigi Fajo kumana u ni nyôgòn cè ka dësè. Kèlè ma diya Jawaraw la.

Mamadi Kanjan tun b'a fè ka taa Fajo fana këlè Konyakari ; nka, a ma o masôrô.

masasiw ni laji umaru ka kèle

Mamadi Kanjan tilala Jawaraw këlèli la dòròn, Laji Umaru ka ciden nana a yôrô. Ci kan tun tè dô wèrè ye ko Mamadi ka tuubi ka kë silamè ye. O kuma ma kun bamanankè fè ; a ye ciden minè k'o faga.

Laji Umaru tun bë Farabana, a bë Jonboko fè (Khaso ni kenyèka cè). A ka kèlebole témèna kulu ni ba cè. Gindo Saganôgô tun sigilen bë yen de. U témèna Tanbukano fana fè. Laji Umaru ye Masasiw bila a ka kèlebole filaw ni nyôgòn cè. Masasiw bolila.

Laji Umaru seginna ka ba tigè Kayi ni woyo yèlèn cè, ka taa Konyakari minè. Yenkaw yèrè tun ye dugu bila. A y'i nyèsin Sero ma, ka surakaw kèle sinyè fila. A taara se Yelimane da la, ka yen bamananw kèle sinyè fila, ka Tango ni Joka minè.

San 1854 na, Kanjan min ye Masasi faama ye, o sònna Laji Umaru ye. Jawaraw kuntigi Karunga, o fana sònna

Laji Umaru ye. Kagerow kuntigi Mawunde, o sònna Laji Umaru ye. Kingi fulaw nyèmôgô Kabunè, o sònna Laji Umaru ye.

Laji Umaru donnent Nyôrô, bamananw nana u da tugu, k'u tè bô. U ye tile tan ni duuru kë kèle la. Laji Umaru ye dugu kônô bamananw faga. O kelen, daga wulila ka bô Nyôrô da la.

Laji Umaru ka kèle kuntigi dô, Alifa Umaru Bwala, o tun koronnen bë Segekôrô Masasiw fè (Kolomina). A sera k'i yèrè bô, nka a ka cè caman sara kèle sen fè. Laji Umaru taara a nô fè, nka a tununna Saheli kungo kônô. A donna Nyôrô ka Mamadi Kanjan faga.

Karunga ye Jawaraw lamuruti. Banbiberô kèle diyara u la. Nka, a danna o kelen ma, futankew y'u ci k'u yèrèkè. U ye san saba kë Kaarata kèle la : san 1854 fo san 1856 la.

masasi fanga laban

Kaarata këra Masasiw ta ye, k'a ta san 1754 fo san 1854.

Masasi faama min nana Mamadi Kanjan kô, olu ma kë faama ye faama tògô kô. Dama, Alahi, Moriba, Gosi, olu tun bë o faamaw la san 1891 fo san 1908. Tinkoro y'a ka fanga daminè san 1908 de la.

Nka, soninkew de tun ka ca Kaarata. San 1909 na, u tun ye mogg 84 000 ye, fulaw tun ye mogg 33 000 ye, bamananw tun ye mogg 31 000 ye, kagerow ye mogg 2 700 ye, surakaw ye mogg 6 000 ye.

Kaarata Masasi faamaw

- Seyi Bamanan (1754-1758) : Masa den don.
- Dese Babo (1758-1761) : Seyi Bamanan balimakè don.
- Sira Bo (1761-1788) : Seyi Bamanan denkè don.
- Dese Koro (1788-1799) : O fana ye Seyi Bamanan denkè dô ye.
- Musa Kurabô (1799-1808) : Sira Bo denkè don.
- Tegenkôrô (1808-1811) : Sira Bo denkè don fana.
- Sakhaba (1811-1815) : Sira Bo denkè y'o fana ye.
- Bôjan Moriba (1815-1832) : Dese Babo denkè don.
- Garan (1832-1843) : Dese Koro balima den dor.
- Mamadi Kanjan (1843-1854) : Dese Koro balima den dor.

jeli baba sisòkò :

Lamidu

Sògòma joona fè,
jelikuntigi fana nan'i merun
Lamidu Soma ka bulonda la.
Sògòmadarakamònì nana sigi Lamidu Soma Nyakate kòrò,
barodenw gèrèla,
Lamidu Soma Nyakate yèrè ye galama fa
mònì na, k'a b'a sigi a da la,
jelikuntigi nan'i jò a kun na bulon na,
a kulola, a ko :
- "E, masakè nugujugu,
i ni sògòma ;
masakè min bè dumuni kè k'a denw to,
i ni sògòma ;
masakè min bè dumuni kè k'a musow to,
i ni sògòma ;
masakè min bè dumuni kè k'a ka jònw to,
i ni sògòma."

A y'i kòdi.
Lamidu Soma Nyakate ma se ka mònì min,
a ye mònì ni galama bila filen kònò.
Anw baroden gansanw, an ye mònì min,
fo k'a filen saani, k'a yèrè sigilen to.
O tuma, jelikan bè digi hòròn na.

◦◦

A dugujè filanan,
darakamònì nana sigi a kòrò tugun,
jelikuntigi merunnen bè bulonda la.
A ye galama fa, k'a b'a sigi a da la,
jelikuntigi nana i jò a kun na yali,
a pèrènna, a ko :
- "E, masakè nugujugu,
i ni sògòma ;
masakè min bè dumuni kè k'a ka numuw to,
i ni sògòma ;
masakè min bè dumuni kè k'a ka garankew to,
i ni sògòma ;
- , masakè min bè dumuni kè k'a ka finèw to,
i ni sògòma."

A y'i kòdi.
Lamidu Soma Nyakate ma se ka daraka dun tugun,
a ye galama bila mònì na.
Barodenw ye mònì min, fo ka minèn saani.

◦◦

A dugujè sabanan,
darakamònì nana sigi a kòrò tugun,
jelikuntigi merunnen bè da la,
a ye galama fa, ko a b'a sigi a da la,
jelikuntigi nan'i jò a kun na,
ka pèrèn a kun na,
a ko : - "E, masakè nugujugu o,
i ni sògòma ;
masakè min ye sanbatì dun, ka nyèsigi dun,
k'i sigi ka malo makònò,
i ni sògòma ;
masakè min cèenèna sarakamisi bo la,
ka taa sigi fasanmisi kò la,
i ni sògòma."
Lamidu Soma Nyakate y'a bolo fila da a kun,
a kulola dewu,
a ko :
- "E, jelibà bèna ne faga ni nenini ye sa dè."

◦◦

Nka, o tuma na dun,
jelikan bè digi hòròn na.
O y'a sòrò, jeli man ca hòròn ye,
nka, sisàn, jeli ka ca hòròn ye.
O waati la, muso man ca cè ye,
nka, sisàn, muso ka ca cè ye.
Mun de dun y'o kè ?
Jeli ka ca hòròn ye sisàn kè ;
bawo, sègènbagatò ye jeli ye,
mògò malobali ye jeli ye,
hòrònjaara ye jeli ye,
dèsényèrèkòrò ye jeli ye ;
ni nin naani farala anw jeliw kan,
anw tèna caya n'aw hòròn ye ?

Mun na, muso fana ka ca cè ye sisàn ?
Denmisènnin min si ma se musofuru ye,
o ye muso ye ;
cèkòròba min si tèmèna musofuru kan,
o ye muso ye ;
dèsényèrèkòrò ye muso ye ;
hakili tè cè min fè,
o ye muso ye ;
o naani mana fara anw musow kan,
an tèna caya aw cèw ye ?

◦◦

soma nyakate

Lamidu Soma Nyakate ko jelikè ma :

- "O tuma na, i ka hakèto, ne jalaki don.

Mògò ni jeli tè kèle.

N ko : ne kannaduloki de ye e ye ;
nè kunnabanfula de y'i ye ;

ne sennasabara de ye e ye ;
fèn min, ne da de ye e ye.

N ko : ne koli safunè de y'e ye,
jeli de ye se ka hòròn ko k'a jè, o ;

hòròn tè se k'i yèrè ko k'i jè.

Jeli de ye se ka kuma hòròn fè,
hòròn tè se ka kuma jeli fè.

O tuma na, ne ye dumuni min kè k'i to,
ne jalaki don.

Sagamònè filè nin ye,
a bè san kònðntòn na ;

o minè, i ni denmisènw.

Ne ye tile saba min kè ka dumuni kè ka aw to,
aw ka taa o kè aw ka tile saba na ye,

an ka kèle ban."

Jelikuntigi y'o sagamònè minè,
ka na n'o ye jelibugufiyè la.

A ko : - "Wa, denmisènw,
an jatigikè ko an ka kèle ban dè.

Jeli ni hòròn cè, n'a ko a jalaki don, ka sagamònè di,
o tuma na, an tè kèle ban wa ?"

Anw jelidenmisèn bée lajèlen ko :

- "An ka cèkòròba, anw ka kèle banna.

N'i ye hòròn kèle, n'a ye fèn d'i ma,
jeli ka kèle banna ;

jeli ka kèle bè fèn de nò fè ;

ni hòròn ye fèn di i ma ka ban,
i tè se k'a tigi kèle tugun."

An ye sagamònè in da, k'a kantigè,
k'a wolo foori k'a bò a la.

Su bè ko tuma min,
jelimusow y'a kè basi ni sogo ye,

an sigilen dukènè ma,

fo an bè wuluw gèn n'an nònkon ye.

N'a fôra bamanankan na

"wulu bè gèn ni nònkon ye",
o bè kè cogo di ?

Y'a dòn, ni kolokuru b'i bolo,
i hakili bè, n'i y'i bolo fili wulu ma,

kolo bè porokoto i la ka taa,
i tè sòn k'i bolo fili,

i sigilen b'i nònkon de k'i kère fè tan :

- "Hun," wulu ma, "hun, bò yen, hun."

I b'i nònkon de kè k'a gun : - "Hun, bò yen."

O, o de kòrô ye k'an ye wulu gèn n'an nònkon ye.

An ye suròfana dun k'a ban.

◦◦◦

Dugu jèra, anw jelikamalen tan ni fila,
an y'an ka nkòniw ta, ka faama sègèrè.

An tora baro la,

ò, jeli de ganiya ka nyi ka tèmè mògò bée kan.

N'anw jelikamalenw bée taa mògò min ka so,

anw bè ala deli de, an k'a sòrò,

wari caman b'i bolo,

i n'i ka denbaya ka kène,

"fèn b'i bolo, i ka fèn di an ma",

anw bè ala deli o de la.

O kosòn, anw jeliw ganiya ka nyi.

Jeliw wulila o la, ka na faama ka baroda la.

7. muso nyuman mankutu

An tora baro la, an tora baro la,
jelikuntigi y'i kanto, a ko : - "Lamidu Soma Nyakate,"

a ko : "an bòra Du Muke Tarawele min fè,

Du Muke Tarawele ye hòròn ye,

a kò hòròn, a nyè hòròn,

a kère fila ye hòròn ye,

a numanbolo ye hòròn ye, a kininbolo ye hòròn ye,

a da ye hòròn ye ;

o bée lajèlen, denmuso bée Du Muke Tarawele fè,

o de ye faamamuso ye, o de ye mugutigimuso ye.

Du Muke Tarawele ka Nyagalen Muke,

a kelen su ka fisa

aw ka dukònòmuso ninnu nyènama ye.

Du Muke Tarawele ka Nyagalen Muke,

a ~~ceteren~~ kelen ka fisa

aw ka dukònòmusow kulukutu ye.

Du Muke Tarawele ka Nyagalen Muke,

e ka dukònòmuso tan ni fila in,

a bée bée don Nyagalen furu jò rò,

halifuru salen kò, i t'u komanyininkà.

Aa, nka, Nyagalen ye muso ye."

(a tò bò kibaru nataw kònò)

Mali ni Irisi ka nyögòn dêmè

Semiyon Skatchkow, n'o ye Irisi jamana jekulu Peresidan ye, min nyessinnen bë kokan nafa sôròkow ma, ani Mali minisiri Orobèri Cèbile Ndaw foto de ye nin ye, u bennet kò sariya kura in sèbèn kònòkow kan.

K'a ta san 1981 Desanburu kalo tile 11 na, k'a bila a tile 14 na, Mali minisiri min nyessinnen bë èndisitirikow yiriwali ma, n'o ye Orobèri Cèbile Ndaw ye, ani Mali gofèrenama delege dòw ye teriya taama dòkè Môsuku, n'o ye Irisi jamana galoduguba ye.

Teriya taama in sen fè, Orobèri Ndaw ani Semiyon Skatchkow ye Irisi jamana ni mali cè kow lajè nafa sôrò sira hukumu kònòka sôrò ka hèn sariya kuran, min b'a jira ko nyögòn dêmè kana kôtigè Irisi ani Mali cè.

leonidi bérérèzinèwu ye san 75 sôrò

San 1981 Desanburu Kalo tile 19 don, Leonidi I. Bérérèzinèwu ye san 75 sôrò. A ye sijan sôrò. Hali bi, Ala k'a ballo.

Leonidi Bérérèzinèwu ye jòn ye ?

Irisi Jamana Pariti n'a gôfèrenama a n'a lakana jekulu nyémôgô fôlô don. A yèrè ye Marshali ye. A cèsirilen don Lenini ani Rewolisón Sosiyalisi ani Komunisi baara nyèli la, Irisi Jamana kònò a n'a kokan, i n'a fô a cèsirilen bë hèrè ni nafa sôròkow la cogo min nadinyè kònò.

A bë uwiriyew ani sènekèlaw kunkow n'u haminakow dòn kosèbè, k'a d'a kan, a yèrè buruju

bôra o baarakèlaw de la. O de kôsòn a ma fosi bila uwiriyew baara nyè, bawo, a y'a dòn ko baarakèla tòw jigi dalen b'olu de kan.

Dahirimè tè sôrò sènè ani sènèkè minènw kô. Jamana tè dila, k'a nyè, k'a diya balo kô. O la, balo sôròlaw i n'a fô cikèlaw, olu ka kan ni bonyè ani karama ye dinyè yôrò bëe lajèlen kònò. O de kôsòn Bérérèzinèwu yèrè bë kungo kònò tuma bëe, ka cikèlaw kumanögônya.

N'i y'a ye Irisi Jamana rewolisón taara nyè kabini san 1917 la, o sababu bôra uwiriyew ani cikèlaw de la. Nka, a sisani nyètaa sinsinen bë Bérérèzinèwu yèrè ka baara nyuman de kan. O de kôsòn a bangeli san 75 nan ye wale ye min ka kan ka fô, walasa a ka baara nyuman kana kôtigè.

Kalo
baru
môgô
rò,
haki
d'a
b'a
kili

N'i
na a
min k
digi
tugun
di, w
k'i s
sira
balin
teriy
ani
wèrew

Môg
gasi
A dôw
Nka,
n'kan
A k
nyögô
nyögô
"ye c
O sir
ani
sôrò
fila
juguy
min
la, p
môgô

Môg
nyögô
dala
mali

amadou GANYI kante ka hakilila kumaw

Kalo fila o kalo fila, Amadou GANYI Kante bë hakili jakabó kuma caman sèbèn kibaru kónò. A kumaw bë kibaru kalanbagaw dèmè k'u ka dinyè latigè nógóya; walasa mógo si kan'a kunkow da mógo si kun ; walasa bëe lajèlen ka se ka limaniya sóró, Iafiya ani sègèn kónò. kórólen an'tun b'a sèbèn ko : Amadou GANYI Kante ka hakili jakabó kumaw. Nka, sisan, a këra "HAKILILA KUMAW" ye. O de ka kan ; ka d'a kan, Amadou GANYI Kante b'a hakilila kumaw de sèbèn, a miirina kumaw, minw b'a yèrè kunkolo kónò, k'olu lase mógo ma, kibaru kónò, walasa mógo k'u hakili jakabó n'o kumaw ye, laadili ani nyogón bila sira hukumu kónò.

tigènsónya n'a nafaw

N'i mógo nyogón sòmina a la, k'a bë ka fèn min k'i la, k'o bë ka digi i la, a t'o dabila tugun. Sanko n'aw man di, wali n'a b'a nyini k'i són ja, k'i tóoró, sira caman kan, i n'a fô balimaya; sigi nyogónya; teriya; baara nyogónya; ani dinyè latigè sira wèrew kan.

Mógo bë don nyogón gasi la sira caman kan. A dòw ye dònbaliya ye. Nka, a caman ye dabó n'kama ye. Mun na ?

A ka ca a la, mógo bë nyogón konya, ka da nyogón ye cogo kan. Dó "ye cogo" tè kun dó la. O siratigè la, keleya ani konya bë nyogón sóró dusukun na. Olu fila jèlen laban bë kë juguya kisè bilen ye ; min bë mógo bila i yèrè la, ka tila k'i bila mógo wèrè la.

Mógo donnen i mógo nyogón juguyali la, o dala nyini, n'o tigèli-mali tè ban. Kuma jugu

ni wale jugu bëe bë kë, walasa k'i lanyini, fo k'i sóró, ka dimi don i la. I ka nyuman bë yèlèma k'a kë juguman ye; i bë kórófô; i tógo bë tinyè yoro la hali i yèrè ma se yoró min na.

An bëe ye farafin ye; wa, an bëe bë farafin ka juguya, a ka kónónangoya n'a ka béséngoniya dòn. Ni farafin jora lanyini ani dimi donni kan a farafin nyogón na, i b'a fô k'a tè siran ala nyè ; k'a tè siran gasi nyè; kuma tè tógo tinyè ma.

Ni kow latèmè cogo ye ni nyogón daga sigi aw dala, i n'a fô aw kun, aw kana jigin mógo si la, sanko k'a nyini k'aw b'aw ta sara a tigi la.

Ni mógo ka kan ni doni min tali ye i ka dinyè latigè kónò, i b'o doni ta, i yèrè, wali mógo wèrè se t'o la.

O la sa, aw ka kan ka mun kë walasa doni in tali bë nógóya aw ma? Aw ka kan ka bô sira jumèn fè walasa "tajuru sara" kana sama aw n'aw nyijuguw cè ?

Min ka kan ka kë; o ye tigènsónya ye. Foyi man jugu tógo tinyèla ma, tigènsónya kó. Mun na ? Tinyè bangeli. A këra cogo o cogo; a mènna cogo o cogo tinyè bë bangé don dò la. E mógo min tógo bë ka tinyè; ni mógo y'a kólósi k'i bë ka wale minw kë, k'olu ni fôta juguw tè kelen ye, u bë tigè i tógo tinyèbaga la. tinyè bë bangé don dò la. E mógo min tógo bë ka tinyè ; ni mógo y'a kólósi k'i bë ka wale minw kë, k'olu ni fôta juguw tè kelen ye, u bë tigè i tógo tinyèbaga la.

Nka, bëe tè se tigènsónya la, ka d'a kan, bëe t'a nafaw dòn. Hali n'a danna tinyè bangali ma, o dörón bë nafa bô.

Amadou GANYI Kante
Kibarudilalaw kuntigi
Bamakò (Mali)

jiko kunnafoniw

Sèriwusida min ka baara nyèsinnen bë jikow ma, o nyémogoyaso ka fô la, an ka baw, n'olu ye Sènègali ni Nizeri ye, ka fara u bolofaraw kan, u ji bë ka jigin kosèbè.

1- Nizeri Ba (jolib)

Bamakò dankan: Desanburu kalo tile 29 san 1981, 0,047 m; o don kelen san 1980, 0,58 m

Kulukorò dankan: Desanburu kalo tile 29 san 1981, 1,22 m; o don kelen san 1980, 1,50m

Moti dankan : Desanburu kalo tile 28 san 1981, 2,76 m ; o don kelen san 1980 2,60 m

Gawo dankan : Nowanburu kalo tile 30 san 1981, 3,76 m; o don kelen san 1980 3,57 m

2- Banin

Joyila dankan : Nowanburu kalo tile 30 san 1981, 1,25 m; o don kelen san 1980 1,20m

3- Sènègali Ba

Kayi dankan : Desanburu kalo tile 28 san 1981, 1,00m; o don kelen san 1980 1,01 m

kibaru ma dabò cèw dòròn kama

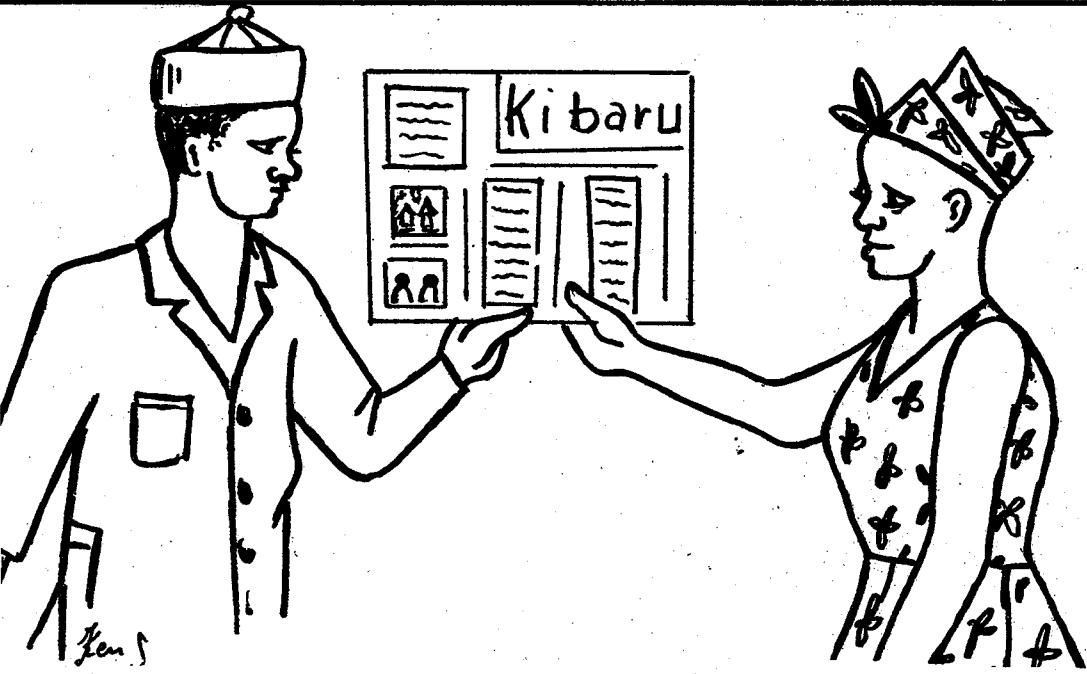
Ni mögô min ye jateminè kè cèw ka lètèrè cita hakè la kibarudiso la, ka segin ka jateminè kè musow fana ka lètèrè cita la, i b'a dòn ko cèw bë sèbèn min ci anw ma, o ka ca ka tèmè musow ta kan kosèbè.

Ni mögô min ye jateminè kè cèw ka kibaru sèbèn santa hakè la, ka musow fana ka sèbèn san ta hakè lajè, i yèrè b'a dòn ko cèw ta ka ca ka

tèmè musow ta kan kosèbè. Musow ka cèsiribaliya kun yèrè ye mun ye kibaruko la ? a nafa dòn-baliya wa ? a bë musow kònò ko kibaru dabòra cèw dòròn kama wa? kibaru kalanni bë dò fara mögô ka dònni kan, bawo kibaru sèbèn kalan o kalan mögô fè. i bë kùnnafoniw sòrò a kònò ; dònnyia dun dama ka kan cèw ni musow bëe lajèlen na, o la sa musow fana ka kan k'u cèsiri kibaruko fè.

Kibarudilaso b'a nyini musow fè, mali kònò ani mali kókan, u ka kibaru kalan, wa u ka sèbèn fana ci ka taa kibarudilaso la. An b'a nyini cèw fana fè, u k'u hakilito musow la kalan ko la, u ka to k'u musow kalan, ni cè kalan na, fo muso fana ka kalan, bawo cè ni muso de bë nyögón dafa.

Mamadu Nyamá Jara
Kibarudilala
Bamakò.

Kibaru ma dabò cèw dòròn kama, a dama ka kan bëe lajèlen na, cè ni muso; denmisèn ani mögokoròba. O siratigè la sa w nyè bë ja min na yan ni kibaru sèbèn bë cè kelen ni muso kelen bolo, o b'a jira ko cè ni muso bëe ka kan ka kibaru kalan.